

pro další spolupráci“ (Franto promiň). Na Sibiř překvapivě neputoval a od estébáků měl pokoj; už za ním nikdy nepřišli. Pro přivýdělek pracoval na inventarizaci flóry a vegetace Krkonoš, což předznamenalo jeho další výzkumný směr. Kandidátem biologických věd s titulem CSc. se stal r. 1986 na základě práce Fytocenologie rostlinných společenstev se smilkou tuhou v Krkonoších a Orlických horách. V Krkonoších se od té doby věnuje studiu dynamiky horských luk. Od r. 1986 byl vedoucím dílčího studijního úkolu tehdejšího státního plánu. Studium v Krkonoších zahrnovalo zejména časoprostorovou dynamiku na malé škále, ale v dlouhém časovém horizontu (některé plochy založené v 80. letech jsou odečítány dodnes), roli dominanty kostřavy červené (*Festuca rubra*), její diferenciaci a populační dynamiku, ekologickou rozdílnost dvou blízké příbuzných druhů – tomky alpské a tomky vonné (*Anthoxanthum alpinum* a *A. odoratum*), sukcesí na loukách po zániku tradičního obhospodařování i vliv různých náhradních způsobů údržby luk. Jeho dlouhodobé vědecké působení i ochota zabývat se problémy Krkonoš vyústily v členství ve vědecké sekci Rady parku, které již delší čas předsedá. Zhruba do poloviny krkonošského výzkumu spadá osmileté období Frantova ředitelování Botanického ústavu AV ČR. Ústav přebíral těsně po období velkých finančních škrtů a propouštění, kdy bylo problematické zajistit peníze i na základní nezbytné opravy a vyřídit četné restituční nároky. K úsměvným součástem ředitelování patřilo předsednictví v místním honebním spolku. Frantovi vždy ležel na srdci zdárný dlouhodobý vědecký rozvoj ústavu, o který velmi dbal a věnoval mu mnoho energie. Není divu, že si na

krkonošské louky jezdil k vědě doslova odpočinout. Z krkonošského výzkumu pocházejí jeho první články uveřejněné v zahraničních časopisech a na Krkonoších školil své první diplomanty a doktorandy, kteří se nyní počítají na desítky a pracují na širokém spektru témat. Ačkoli se takřka od začátku zajímal o česneky, je v jeho odborném vývoji patrný příklon k taxonomickým a hlavně genetickým tématům. Jako první to byly zajímavé skupiny vyskytující se v Krkonoších: violky (*Viola*) a jestřábníky chlupáčky (*Hieracium* srbgen. *Pilosella*). Ty druhé momentálně tvoří těžiště Frantova výzkumu (viz spoluautorisky také Živa 2004, ukázkové číslo: 12–14,

Chlupáčky včera dnes a zítra). V nedávné době kromě toho pracoval i na kozích bradách (*Tragopogon*) a pýrech (*Elytrigia*). U těchto rodů ho zajímá především mezidruhové křížení a procesy vzniku variability ploidních úrovní, intenzivně studované právě u chlupáčků. Rozhled v oblasti genetiky mu přinesl tříleté členství v České komisi pro geneticky manipulované organismy. Šíře studovaných problémů vypovídá o jeho širokém botanickém rozhledu. Na Frantovi já i mnozí další oceňujeme schopnost dávat do souvislostí věci nejen z různých botanických podoborů, ale zasazovat je do výrazně širšího kontextu, což je možné díky jeho dobrým znalostem v dalších přírodních vědách jako geografie či geologie a také obdivuhodné paměti. Dobrým dokladem toho byla i semestrální přednáška Teorie nauky o vegetaci, kterou náš kolega Tomáš Herben velmi doporučoval studentům s trefným přídomek „ekologie rostlin čtená podruhé“ právě kvůli uvědomění si všech možných souvislostí. Dále přednášel na katedře botaniky PřF UK v Praze i část populační biologie rostlin. Těžištěm jeho pedagogického působení je nyní Univerzita Palackého v Olomouci, kde se r. 2007 habilitoval na profesora. Zdá se až neuvěřitelné, že vedle toho všeho stačil vychovat tři děti, nemluvě o péči o zahradu, dům a sbírku kaktusů. Kde bere čas na četbu nevědecké literatury a sledování politiky, už ale vážně nechápu. Navíc, když děti odrostly, stal se ve snaze udělat něco dobrého pro obec členem zastupitelstva v Průhonících. Dlouhodobě se také angažuje v ochraně přírody, je členem Stínové rady Národního parku Šumava.

Frantovi za sebe i za ostatní přeju, ať se dílo i nadále daří, slouží zdraví a vše okolo je mu jen ku radosti.

Zdeněk Soldán, Zdeněk Palice

Jiří Liška šedesátníkem

12. března 2012 tomu bylo 60 let, co se narodil Jirka Liška (tak ho zná spíše mladší generace) alias Lišoun, jak ho oslovuje větší část kamarádů a kolegů. Jirka/Lišoun je osobností tak extrémně aktivní a košatou, že je zde místo jen na několik spíše namátkových zastavení.

● **Lichenolog.** RNDr. Jiří Liška, CSc., je vlastně posledním žákem profesora Zdeňka Černožského, jednoho z našich nejvýraznějších reprezentantů nauky o lišejnících. Publikoval více než 70 vědeckých studií tematicky zaměřených především na bioindikaci pomocí lišejníků a také na mapování výskytu lišejníků v České republice, dále ekologicko-floristické příspěvky, nomenklatorické články atd. Spolupracoval a stále spolupracuje s řadou kolegů z tuzemska a zahraničí, zejména pak s lichenology ze Slovenska (Ivan Pišút, Anna Lackovičová). Významné jsou již jeho rané lichenobioindikační studie zabývající se vlivem znečištění ovzduší na

lichenofloru území rodného Táborska (diplomová a posléze i kandidátská dizertační práce). Na epifytických lišejnících jasně demonstroval, že jsou velmi spolehlivými indikátory míry znečištění ovzduší. Získaná data později shrnul v samostatných článcích a využil je i v následujících letech při modelování metodologických postupů pro bioindikaci pomocí lišejníků (ve spoluautorství s Tomášem Herbenem).

K dalším důležitým publikačním počínům patří výrazný podíl na tvorbě Katalogu lišejníků České republiky (Vězda a Liška 1999), shrnujícího dosud známé publikované údaje z našeho území. Podstatná je také role hlavního autora červeného seznamu a checklistu lišejníků ČR (Liška a kol. 2008, Preslia) a jeho obnovené verze (Liška a Palice 2010, Příroda). Nevyhýbá se však ani z hlediska citačního hodnocení málo ceněným tématům, jako je např. české jmenosloví lišejníků (také článek v Živě, viz dále).

1 Pro lichenologa typický (pro případně kolemjdoucí však poněkud podezřelý) postoj. Jirka při studiu epifytických lišejníků na borce mohutné borovice Heldreichovy v jihoalbánském NP Llogara

Na počest Lišouna mimochodem také mladý kolega Honza Vondrák pojmenoval vtipně *Opegrapha vulpina* specifický druh houby rostoucí na jednom druhu lišejníku (pro úplnost *Vulpes vulpes* je liška obecná).

● **Popularizátor.** Lišoun je zdatným propagátorem přehlíženého světa lišejníků na stránkách našich nejznámějších přírodovědných populárních časopisů – pro *Živu* a *Vesmír* napsal několik příspěvků (např. *Živa* 2011, 2: 58–60). Podílel se také velmi aktivně na výukové a osvětové činnosti pro děti a mládež při ekologickém sdružení Tereza. Často se též zhošťuje nevděčné role recenzenta, ať už jsou to pro oko laika skryté recenze v odborných časopisech, nebo kritická hodnocení naučně-populárních botanických příruček apod.

● **Činovník.** Jirka byl svého času vědeckým tajemníkem Botanického ústavu AV ČR, v. v. i., v Průhonicích, kde také dosud dlouhodobě působí (po kratších vynucených extempore v přírodovědném kroužku tehdejšího Domu pionýrů a mládeže v Praze, ve výzkumných ústavech v Kostelci nad Černými lesy a v laboratoři na pražském Chodově). Je spoluzakladatelem a dlouholetým (15 let) spoluvydavatelem časopisu bryologicko-lichenologické sekce České botanické společnosti Bryonora. V letech 1993–2002 působil jako předseda této sekce.

● **Pedagog.** Je známý jako vášnivý diskutér, což prokazuje i v roli kantora. Na své alma mater – Přírodovědecké fakultě UK v Praze (kde také absolvoval aspiranturu) již léta přednáší jako externí pedagog předměty obecná lichenologie a ekologie lišejníků, a i když má ke studentům a mladším kolegům blízký vztah, u zkoušek bývá někdy nesmlouvavý. Snaží se totiž podnítit studenty k přemýšlení a chápání souvislostí, k používání „selského“ rozumu; nerad pokládá otázky s jednoznačnou odpovědí (které se dají nabífloat), ale spíše se táže ze široka a někdy se stane, že se nemluvný student rozpovídá až při další návštěvě. Nutno však podotknout, že vše probíhá v přátelském neformálním duchu a po dopití čaje (a absolvování zkoušky) si člověk ani v první chvíli nepřipadá, že vlastně na nějaké zkoušce byl.

● **Člověk pevného celoživotního názoru.** Takovému přináší běh času řadu drobných i osudových problémů a životních zvrátů. Nejinak Lišounovi. Po ukončení aspirantury na PřF UK v Praze a relativně krátkém působení v Botanickém ústavu ČSAV v Průhonicích tehdejší ředitel této instituce rozhodl o nuceném odchodu, a to pro Jirkovy zásadové a nesmlouvavé životní postoje. Bude to znít jako fráze (ale je to tak): vždy na straně spravedlnosti, čestnosti a víry v lepší uspořádání společnosti. Snad ještě jeden historický ilustrativní střih z doby našťestí dávno minulé, normalizační: v bytě Lišounů pod Vyšehradem opět usedá spisovatel Ivan Klíma a odvíjí se další ze série Jirkou a jeho ženou Eliškou organizovaných literárně-filozofických rozprav s pozvanými přáteli.

● **Člověk širokého rozhledu.** Botanik, lichenolog, budiž. Ale Jirka je muž vpravdě širokého rozhledu, zvláště pak kulturního. Mnohý jistě zažil během rozhovoru jeho náhle zasvítivší očka a následnou otázku: „To neznáš? Jak je to možný? To si musíš

přečíst/vidět/poslechnout!“ A brzy dorazila ona kniha/film/zvukový nosič s patřičným „osvětovým“ komentářem k výpůjčce.

● **Maximalista.** Lišoun – postrach pro organizátory botanických exkurzí, zvláště do zahraničních destinací. Vždy se totiž díky Jirkově interpelaci k původnímu itineráři trasy ukáže, že by bylo možné do setmění navštívit ještě ten či onen klášter, židovský hřbitov, ruiny středověkého hradu, helénské chrámy atd. (a potom se to opravdu někdy i stihne...).

● **Someliér, gurmán.** Pověstná jsou též Jirkou organizovaná sezení s přáteli za poznáním vinařských oblastí napříč kontinenty, kde ochutnávku malého množství vybraného moku z vinné révy doprovází jeho erudovaná přednáška o specifikách příslušného regionu. Při zahraničních cestách je pak velmi důležitým počinem zavítat do místní restaurace (byť prostě venkovské taverny) a dopřát si krmě příslušející oně krajině a samozřejmě ho řádně zhodnotit. Také příprava večere po botanické exkurzi na vařiči před stanem, v prohlubujícím se šeru a s „čelovkou“ na hlavě nebývá jednoduchá – Lišoun stále nabízí bezpočet vybraných přísad a koření k ochucení (směstnaných do malého prostoru ešusu) a navíc je potřeba se z vaší strany pro něco už konečně rozhodnout.

A šlo by pokračovat dál a dál. Lišoun – výborný znalec cévnatých rostlin a mechorostů, vnímavý cestovatel, vynikající společník, svým způsobem tvrdohlavec, zásadová osoba rozvíjející přátelské vztahy mezi českými a slovenskými botaniky, aktivní zastávce spravedlivého vědeckého hodnocení, sběratel obalů čajů a drobných mincí, s manželkou Eliškou tvořící sympatický rodičovský pár dvou dcer a syna.

2 Jiří Liška na suti v Českém středohoří (r. 1995). Foto R. Dětiný

3 Z botanické exkurze se studenty Přírodovědecké fakulty UK v Praze v létě 2011 do Albánie. Snímky Z. Soldána, pokud není uvedeno jinak

Je až k nevíře, že Jirka je už šedesátníkem. Jeho pověstná kštica sice opustila mladistvý odstín, ale je stále stejně hustá a elán ne a ne (našťestí) ustoupit. Jen tak dál a ať se daří!